

جغرافیای روستایی

آنیز عزمی

نابرابری موضعی

منظور از این نوع نابرابری، تراکم و تمرکز منابع ارزشمند در مواضع راهبردی است و اگر با گذر زمان از میزان این نابرابری کاسته نشود، رفاه عمومی جامعه دچار اختلال می‌شود.

نابرابری بخشی

منظور از این نوع نابرابری، توزیع ناعادلانه و غیریکسان امکانات و خدمات در بخش‌های مختلف اقتصادی می‌باشد.

نابرابری فضایی

این نوع از نابرابری نیز به معنای این است که فرصت‌ها، توان‌ها و امکانات اقتصادی و اجتماعی در فضا به صورت نابرابر توزیع شوند

نابرابری فضایی

ابراهیمی به نقل از یاسوری، مهمترین پیامدهای منفی نابرابری فضایی را در مواردی خلاصه کرده است:

- نابرابری فضایی سبب می‌شود که تخصیص بهینه نیروی انسانی ماهر و متخصص در مناطق و نواحی مختلف ناممکن شود.
- این نوع از نابرابری سبب می‌شود که مهاجرت‌های بی‌رویه اتفاق بیفتد و توزیع جمعیت و فعالیت در فضا بهینه نباشد.
- سبب می‌شود تا از فضا به صورت بهینه بهره‌گیری نشود.
- نابرابری فضایی سبب افزایش فقر و محرومیت در برخی مناطق می‌شود.
- همچنین این نوع از نابرابری دلیل بروز عواملی مثل بی‌عدالتی، فقر و بیکاری و به دنبال آن مهاجرت و پیامدهای متأثر از آن می‌باشد

توسعه روستایی و اقتصاد روستایی

اعتقاد بانک جهانی در مورد توسعه روستایی بر این است که « توسعه روستایی طراحی راهبردی است برای بهبود زندگی اقتصادی- اجتماعی گروه مشخصی از مردم که این گروه همان روستاییان فقیرند و شامل کشاورزان خردهپا، خوش‌نشینان و کشاورزان بی‌زمین هستند» از نظر بانک جهانی، توسعه روستایی در پی کاهش فقر می‌باشد و به نوین‌سازی جامعه روستایی می‌پردازد و همچنین بر اهداف توسعه روستایی تأکید دارد و آن را شامل بهبود بازدهی و کاهش بیکاری (افزایش اشتغال) و بالا بردن درآمد برای روستاییان و تأمین حداقل قابل قبول سطح تغذیه، بهداشت، مسکن، آموزش و پرورش و... می‌داند. بنابراین، توسعه روستایی فقط به معنای توسعه کشاورزی نیست، بلکه طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های مختلف می‌باشد که همه مردم و جوامع روستایی باید برای تحقق آن تلاش کنند

توسعه روستایی و اقتصاد روستایی

بر همین اساس برنامه‌هایی که برای دستیابی به اهداف برنامه‌ریزی روستایی (افزایش درآمدها، گسترش رفاه برای ایجاد نظم فضایی و به طور کلی بهبود شرایط زندگی در عرصه روستایی) مطرح می‌شوند، به شرح زیر می‌باشند

توسعه روستایی و اقتصاد روستایی

- برنامه‌های جمعیتی (به منظور کنترل رشد جمعیت در روستاها و همچنین جلوگیری از مهاجرت روستایی)
- برنامه‌ریزی یکپارچه‌سازی اراضی و افزایش تولید روستایی (به منظور افزایش میزان راندمان تولید و استفاده بهینه از اراضی روستا)
- برنامه‌ریزی خدماتی (به منظور خدمت‌رسانی به روستاها و ساماندهی سکونتگاه‌های روستایی)
- برنامه‌ریزی زیست‌محیطی (به منظور حفظ مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی روستا)
- برنامه‌ریزی گردشگری در حوضه‌های روستایی (به منظور ایجاد اشتغال و درآمد برای روستاییان)
- برنامه‌ریزی تعاون روستایی (به منظور بالا بردن زمینه مشارکت روستاییان و تقویت سرمایه اجتماعی در روستا)
- برنامه‌ریزی اقتصاد روستایی (به منظور ایجاد زمینه‌های اشتغال و درآمدزایی برای روستاییان)

توسعه روستایی و اقتصاد روستایی

- پزشکی نیز در تأیید دیدگاه زمانی‌پور بر این باور است که توسعه روستایی از چهار جنبه قابل بررسی است:
- مفهوم ۲. استراتژی ۳. پدیده ۴. دیسپلین.

توسعه روستایی و اقتصاد روستایی

- توسعه روستایی به عنوان یک مفهوم، این نوع از توسعه به عمران کلی مناطق روستایی با دیدگاه اصلاح کیفیت زندگی مردم روستایی اشاره دارد که طبق این مفهوم، توسعه روستایی یک مفهوم جامع و چندبعدی می‌باشد و شامل توسعه کشاورزی و فعالیت‌های مرتبط با کشاورزی یعنی صنایع روستایی، صنایع دستی و خدمات اجتماعی و تسهیلات مربوطه، زیربنای اقتصادی-اجتماعی و فراتر از همه توسعه منابع انسانی در نواحی روستایی می‌باشد

توسعه روستایی و اقتصاد روستایی

- توسعه روستایی به عنوان یک استراتژی، این نوع از توسعه برای بهبود و اصلاح اوضاع اجتماعی اقتصادی زندگی گروه خاصی از مردم روستا یعنی افراد بی‌بضاعت و فقیر در نواحی روستایی طراحی می‌شود؛

توسعه روستایی و اقتصاد روستایی

- توسعه روستایی به عنوان یک پدیده، محصول واکنش بین عوامل مختلف فیزیکی، اجتماعی، اقتصادی، تکنولوژیکی، فرهنگی و نهادی می‌باشد؛

توسعه روستایی و اقتصاد روستایی

- توسعه روستایی به عنوان یک دیسیپلین، این نوع از توسعه برخورد و واکنش بین علوم کشاورزی، اجتماعی و مهندسی و مدیریت می‌باشد. توسعه روستایی در ماهیت و طبیعت خود مجموعه چند دیسیپلین است که ماهیتی میان‌رشته‌ای دارند

ابعاد توسعه روستایی

- بُعد انسانی
- به طور کلی محور توسعه روستایی، خود مردم می‌باشند. مثلاً اگر در یک ناحیه تعداد زیادی از نیروی انسانی جوان مهاجرت کنند و درصد زیادی از جمعیت کشاورزان بالای شصت و پنج سال باشند، رشد اقتصادی درونزا با اختلال مواجه می‌شود؛

ابعاد توسعه روستایی

بُعد اقتصادی

- بخش اقتصادی اساسی‌ترین بخش زندگی انسان می‌باشد و دوام هر زندگی وابسته به استحکام پایه‌های اقتصادی آن می‌باشد. امروزه بخش‌هایی با نام «اقتصاد نو» در نواحی روستایی به وجود آمده است که این بخش‌ها علاوه بر اینکه خدمات و تسهیلات مربوط به صنایع فناوری اطلاعات را شامل می‌شوند بلکه در زمینه فناوری‌های زیستی نیز فعال می‌باشند، مثل خرید و فروش محصولات محلی از طریق شبکه‌های اطلاعاتی مثل اینترنت و...

ابعاد توسعه روستایی

بعد سیاسی

- یکی از ابعاد مؤثر در رشد و پیشرفت جوامع روستایی، مشارکت جوامع و گروه‌های اقتصادی برای رسیدن به یک توافق نظر جمعی در بحث‌های تصمیم‌گیری در رابطه با اهداف و اولویت‌های توسعه می‌باشد. بر همین اساس برنامه‌های توسعه روستایی نمی‌توانند فقط بر مبنای شرایط فیزیکی و عقلانیت اقتصادی تهیه و تنظیم شوند بلکه این برنامه‌ها باید توجه ویژه‌ای به توازن قدرت بین سیاستگذاران و فشارهای سیاسی داشته باشند.

ابعاد توسعه روستایی

بُعد مربوط به محیط زیست

- یکی از ابعاد مهم و اساسی توسعه، بعد مربوط به منابع طبیعی و محیط زیست می‌باشد؛ زیرا توسعه پایدار روستایی در صورتی امکان‌پذیر است که منابع طبیعی از قبیل آب، خاک و... به هدر نرود و سلامت محیط آسیب نبیند. زیرا مناطق روستایی ارتباط و وابستگی شدید و مستقیمی با محیط زیست طبیعی دارند.

ابعاد توسعه روستایی

بُعد مربوط به علوم و فناوری اطلاعات

- امروزه اصطلاح دهکده جهانی در عرصه جوامع مطرح شده است و این بدین معنی است که هیچ بخشی از جوامع را نمی‌توان یافت که در عرصه‌های علوم و فناوری بدون ارتباط و وابستگی با بخش‌های دیگر باشد. لذا روستاها نیز در بخش‌هایی مثل تولیدات کشاورزی و دامی و صنایع غذایی و... به تأثیرات تکنولوژی وابسته می‌باشند

اهداف توسعه روستایی

- اهداف اقتصادی: این اهداف عبارتند از امنیت و تعادل شغلی، درآمد ثابت و دائمی، امکان کسب یک زندگی آزاد، تقسیم منابع به صورت عادلانه و...
- اهداف طبیعی: این اهداف عبارتند از حفظ محیط طبیعی به صورتی که قابل تحمل باشد، تغییر در نوع زندگی، تکمیل استانداردهای محیط طبیعی و احساس مسئولیت بین‌المللی.
- اهداف اجتماعی: این اهداف نیز عبارتند از آموزش که خود عامل هدایت توسعه و ایجاد یک زندگی سالم است، حفظ سلامتی جامعه، رسیدن به خودکفایی و حفظ محیط طبیعی جهت سلامتی جامعه.
- اهداف سیاسی: که عبارتند از همراه ساختن جامعه روستایی با سیاست‌های دولت و استفاده از روستا به عنوان منبع قدرتی پایدار. دستیابی به این اهداف به خودی خود امکان‌پذیر نیست و باید شرایط و زمینه‌های لازم را فراهم کرد، همچنین مدیریت مؤثر و اجرای هماهنگ برنامه‌ها را در دستور کار قرار داد